

SÖKÜNCÜR VİLAYETİNİN YERİ ÜZERİNE

Özet

Türkiye Selçukluları Döneminde Niğde çevresinde yer alan önemli yerleşim merkezlerinden biridir. Dönemin kaynaklarında Niğde'ye bağlı vilayet statüsünde bir yerleşim birimi olduğu bildirilmektedir. Ancak günümüze kadar yapılan çalışmalarda adı geçen yerleşim biriminin varlığı bilinmekle beraber yeri hususunda kesin bir hüküm verilememektedir. Niğdeli Kadı Ahmed'in eserinde verilen bilgilerden vilayetin yeri hususunda bir takım verilere ulaşmak mümkün görünmektedir.

Yapılan çalışmalarda Niğde çevresinde olduğu dışında bir kayıt yer almamaktadır. İbrahim Hakkı Konyalı, bu vilayet hakkında bilgi verirken Niğde dışında olduğundan bahsetmiş ama bu bölge ile ilgili herhangi bir açıklama yapmamıştır. Söküncür vilayetinin yerini tespit hususunda en geniş bilgilere Kadı Ahmed'in eserinde bulmak mümkün görünmektedir.

Bu çalışmada günümüze kadar yeri tam olarak tespit edilememiş olan Söküncür Vilayetinin yeri konusunda bir takım değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Niğdeli Kadı Ahmet, Söküncür, Niğde, Lülüve.

ABOUT THE LOCATION OF SÖKÜNCÜR PROVINCE

Abstrac

The province of Söküncür is one of the significant settlements located around Niğde during the period of Turkish Seljuks. In the sources of the period, it is stated that Söküncür had the status of province of Niğde city. In the studies carried out to date, however, the existence of the settlement unit is known, yet no definitive decision can be made regarding its location. On the other hand, it also seems that it is possible to reach some data about its location from the work of Kadı Ahmed from Niğde.

In the studies, there exists no record of the province being anywhere else but Niğde. While giving information about this province, İbrahim Hakkı Konyalı mentioned that it is outside Niğde but did not make any explanations about the province. It seems

Millî Kültür
Araştırmaları Dergisi
(MİKAD)

CİLT 4 / SAYI 1
HAZİRAN 2020

Sorumlu Yazar
Corresponding Author

Nevzat TOPAL
Niğde Ömer Halisdemir
Üniversitesi, Prof. Dr.
nevzattopal@hotmail.com.tr
ORCID ID: 0000-0003-
4396-657X
*Abdullah ULUÇAY
abdullahulucav@gmail.com

Gönderim Tarihi
Recieved
20.05.2020

Kabul Tarihi
Accepted
29.05.2020

Atf
TOPAL, N. (2020).
"Söküncür Vilayetinin Yeri
Üzerine" Millî Kültür
Araştırma Dergisi, (4/1).
114-121.

that the work of Kadı Ahmed provides the most comprehensive information about the location of Söküncür province.

In this study, some evaluations have been tried to be made about the location of Söküncür province, which has not yet been determined to this day.

Key Words: Niğdeli Kadı Ahmet, Söküncür, Niğde, Lülüve.

GİRİŞ

Niğde çevresinde yerleşim Neolitik döneme (M.Ö. 8000-5500) kadar uzanmaktadır (Toroğlu, 2006: 91), ancak Kayardı Tepesi dışında Neolitik ve kalkolitik (M.Ö. 5000-3000) döneme ait Niğde merkezde herhangi iskân izine tesadüf edilmemiştir (Toroğlu, 2006: 95-97; Öztürk, 2012: 8-9). Bölgenin daha sonra Hattiler, Hititler, Asurluların, Friglerin, Kimmerlerin, Medlerin, Makedonyalıların, Kimmerlerin, Medlerin, Perslerin ve M.Ö. 334 yılından itibaren ise bölgede Büyük İskender'in hâkimiyetine girdiği görülmektedir (Toroğlu, 2006: 97-100; Öztürk, 2012: 9-10).

Bölge M.S.17 yılından itibaren Roma hâkimiyetine girmiştir. Bu dönemim en önemli yerleşim birimi Tyana (Kemerhisar) şehridir. (Toroğlu, 2006: 109-110; Öztürk, 2012: 10-11). 330 yılından itibaren Niğde çevresinde Bizans hâkimiyeti söz konusudur. Bizans hâkimiyeti sırasında da bölgede iki önemli merkez olarak Tyana ve Lü'lü'e şehirleri görülmektedir. 7-9. Yüzyıllar arasında gerçekleşen Arap akınlarında da en fazla ismi yerleşim birimleri bunlardır. Tyana, 708 yılında ilk kez fethedilmiştir. Tyana, İslam-Bizans mücadelesi sonunda iki kuvvet arasında kaderine terk edilerek sükûta uğramış ve eski ehemmiyetini kaybetmiştir (Topal, 2005: 19).

Niğde çevresinin Arap akınlarını sonrasında 1071 Malazgirt Zaferini takiben Selçukluların hâkimiyetine girdiği görülmektedir. Niğde'nin ilk fetihlerle ele geçirilen merkezlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Niğde ve çevresinin Danişmend Melik Gazi ve oğlu Emir Gazi tarafından fethedildiği ve bölgenin onlara ikta olarak verildiği belirtilmektedir (Toroğlu, 2006: 117-118; *Yurt Ansiklopedisi*, VIII, 1982-1983: 6163).

Selçuklu hâkimiyeti döneminde bölgede ismi zikredilen merkezlerden biri de Söküncür Vilayetidir. Özellikle Niğdeli Kadı Ahmed'in eserinde anlatılanlar ve bölgede yapılan saha araştırmaları neticesinde Söküncür Vilayetinin yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Söküncür Vilayeti Hakkında Bilgiler ve Yerini Tespiti Üzerine

Türkiye Selçukluları döneminde Niğde vilayetine bağlı Lülüve, Anduğu ve Söküncür vilayetlerinden bahsedilmektedir (Akşit, 2007: 129-130).

M. Altay Köymen Kadı Ahmed'in eseri ile ilgili yaptığı bir çalışmasında Lülüve ve Andugu yanında Niğde'ye bağlı Söküncür (Turan, 1953: 544) isimli bir yerleşimden bahsetmektedir. Ancak bu yerleşimin yerinin tespit edilemediğini belirtmektedir (Köymen, 1993: 7).

Bu yerleşimlerden Anduğu Vilayeti günümüzde Niğde ili Altunhisar ilçesine karşılık gelmektedir. Lülüve vilayetinin ise günümüzde Niğde ili Ulukışla ilçesine bağlı Çanakçı köyüne karşılık geldiği düşünülmektedir. Ancak Söküncür vilayetinin ortaya koyacak veriler oldukça sınırlı kalmıştır.

Bu yerin tespitinin Kadı Ahmed'in eserinde verdiği bilgilerle ortaya koymak mümkün görünmektedir.

Kadı Ahmed eserinin Tabtûkî Türklerinden bahsettiği kısımda *Söküncür¹ Cahillerinden* (Ertuğrul, 20015: 259) şeklinde bir ifade kullanmıştır. Kadı Ahmed'in Söküncür'den bahsettiği kısımda; "*Lülüve Vilayetinin oduncularından, mezkur Maden'in kömürcülerinden, Söküncür câhillerinden ...*" şeklinde bir ifade kullanmıştır (Ertuğrul, 20015: 259). Kadı Ahmed'in ifade ettiği yerleşim birimlerine dikkat ettiğimizde bazı verileri ileri sürmek mümkün görünmektedir. Kadı Ahmed'de geçen Lülüve Vilayeti günümüzde Ulukışla ilçesine bağlı Çanakçı Köyü sınırları içerisinde olduğu düşünülmektedir Maden ise aynı isimle anılmakta olup Ulukışla ilçesine bağlı bir yerleşim birimidir. Şu halde Söküncür isimli yerleşiminde Ulukışla çevresinde aranması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Kadı Ahmed'in eserinde Söküncür ile ilgili başka bir kayıta yer almaktadır. Kadı Ahmed, eserini yazdığı Nizamüddin Ahmed Zaviyesinin banisi olan Nizamüddin Ahmed'in kızının oğlunun (torunu) isminin Muhammed Bey Söküncüri olduğunu kaydetmektedir. Adı geçen kişinin kötü bir şöhrete sahip olduğunu söylemektedir. Onun beng/haşhaş içtiği, mahkemelerde zorla yalancı şahitlik yaptırdığı, iftiralardan çekinmediğini söylemektedir. Devamında Muhammed Bey Söküncüri'nin taharet etmeksizin namaz kıldığı, Ramazan ayında gündüz vakti özürsüz iftar etmek, hatta bu mübarek günlerde de haşhaş içmek fiillerinde bulunduğunu belirtmektedir. Kadı Ahmed O'nun ot içmesine kendisinin de şahit olduğunu söylemektedir. Bu bilgilerden sonra Söküncür ile ilgili olarak Kadı Ahmed; "*Söküncür mahkemesinin naibi Seyyidü'nevvab ve'l-hükkam Mevlana Rukneddin Mesud...*" şeklinde bilgi vermektedir. Bu bilgide Söküncür'ün kadılık merkezi olduğunu anlaşılmaktadır (Ertuğrul, 20015: 262). Kadı Ahmed yine aynı yerleşim birimi ile ilgili olarak Niğde'ye bağlı *Söküncür Havalisi* (Ertuğrul, 20015: 360) şeklinde bir ifade kullanmıştır.

Nitekim bölgede yaptığımız saha araştırması sırasında Kılan/Aktoprak köyüne uğradık. Burada köylülerle yaptığımız sohbette köy halkı köyün yakınlarından bulunan ve eski mezarlıkların olduğu bir bölgeye Söküncür adını verdiklerini söylediler². Adı geçen Kılan/Aktoprak köyü Ulukışla'yı Ereğli'ye bağlayan güzergâh üzerinde bulunmakta olup köyün Ereğli istikametinde olduğu görülmektedir. Kılan/Aktoprak Köyü ile Ereğli arasında Selçuklu Döneminin önemli bir Kervansarayının kalıntılarına tesadüf edilmektedir. Bu husus Söküncür Vilayetinin burada olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

---

¹ Osman Turan tarafından yapılan bir çalışmada ise Kadı Ahmed'de yer alan bilgiler esas alınarak "*...Niğde'ye tabi Söküncür havalisinde yaşayan Şeyh İbrahim...*" ifadesini kullanmaktadır. Ayrıca adı geçen yerleşim biriminin ismi Lülüve Vilayeti oduncuları ve Maden'in kömürcüleri olarak söylenmektedir. Burada Söküncür'ün Lülüve Vilayeti ile Maden yerleşim birimlerine yakın bölgede aramak gerektiği anlaşılmaktadır (Turan, 1953: 544).

² Kaynak kişiler (Hasan Eren, Veysel Tanyolu, Osman Erdem, Fahri Eren)

Resim 1: Kameraddin Han'ı³

Kameraddin Hanı'nın 13. Yüzyılda Alâeddin Keykubad tarafından yapıldığı belirtilmektedir (Kemaloğlu, 2014: 22). Özergin tarafından 1965 yılında yayınlanan makalede Ereğli'den bir şahıstan aldığı sözlü bilgiye dayanarak hanın Konya-Toroslar yolunda; Ulukışla'nın 15 km. güneybatısında; Burna Köyü (Yeni Yıldız) yakınında. Ereğli'den 35 km batıda olarak ifade etmektedir. Dikdörtgen planlı olan hanın çok harap durumda olduğunu belirtmektedir (Özergin, 1965: 154).

Hüseyin Rahmi Ünal tarafından 1983 yılında yayınlanan bir makalede ise adı geçen hanın 37,5x15 m. Boyutlarında dikdörtgen planlı bir han olduğu belirtilmektedir. Adı geçen makalede yapının kitabesi ve süsleme unsuruna rastlanmadığı, ancak Anadolu'da yapılan diğer hanlarla karşılaştırma yapılarak Kameraddin Hanı'nın 13. yüzyılın ilk yarısında inşa edildiği ileri sürülmektedir (Ünal, 1983: 109-110).

Yapılan bir doktora tezinde ise Niğde'ye bağlı Söküncür olarak ifade edilen yerleşim birinin nereye tekabül ettiğinin bilinmediği ifade edilmektedir. Ancak Tarih-i Cihan-Gûşa'da geçen “*Uykuyu ve rahatı unutmuş, keskin kılıcı kendilerine dost edinmiş Türklerden (Uygurlar olmalı) meydana gelen bir orduyu Sukuncak Noyan'ın komuta ettiği*” belirtilmektedir (Cüveynî, 500; Usul, 2016: 303). Yapılan tezde Sodan Noyan Ailesi'nden *Söküncür/Sukuncak Noyan*'ın Uygur olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca Niğde'ye bağlı Söküncür'ün idaresinin Sukuncak/Sukuncar'a verilmiş olmasının ihtimal dahilinde olduğu ileri sürülmektedir. Söküncür isminde bu komutandan almış olabileceği ifade edilmektedir (Usul, 2016: 303).

³ http://www.turkishhan.org/kameraddin_ulukisla.htm

Resim 2: Kılan köyü

Aktoprak/Kılan köyü ahalisi tarafından bölgede Selçuklu Dönemine ait olduğu düşünülen çok sayıda ok ucu, para ve yüzük gibi eşyaların bulunduğu ifade edilmektedir. Bu eşyalardan bir kısmının resimleri çalışmamızda yer almaktadır.

Resim 3: Selçuklu dönemi ok uçları

Resim 4: Selçuklu dönemi paralar

Resim 5: Selçuklu dönemi yüzükler

Sonuç

Niğde çevresinde mevcut olduğu bilinen ve kadılık merkezi olduğu anlaşılan yerleşim biriminin günümüze kadar yapılan çalışmalarda yeri hususunda herhangi bir fikir ileri sürülmemektedir. Niğdeli kadı Ahmed'in eserinde Söküncür Havalisi olarak ifade edilen yerleşimin geçtiği yerler dikkatle incelendiğinde yerleşimden Lülüve Vilayeti ve Maden adı verilen yerleşim ile birlikte zikredildikleri görülmektedir. Lülüve

Vilayetin günümüzde Ulukışla İlçesine bağlı çanakçı köyü sınırları içerisinde kaldığı düşünülmektedir. Maden adı verilen yerleşim ise günümüzde Ulukışla ilçesine bağlı köy statüsünde bir yerleşimdir. Şu halde Söküncür adı verilen yerleşiminde Ulukışla çevresinde aranması gerektiği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bölgede yaptığımız saha araştırmasında Aktoprak/Kılan ahalisi ile yaptığımız görüşmelerde köylerinin yakınlarında eski mezarlık olarak nitelendirdikleri yerin Söküncür olarak isimlendirildikleri görülmektedir.

Adı geçen Aktoprak/Kılan Köyü'nün Ulukışla-Ereğli istikametinde eski yol güzergahı üzerinde bulunması, bölgede Selçuklu Dönemini ait bir hanın (Kamereddin hanı) olması ayrıca bölge ahalisi tarafından Söküncür olarak zikredilen yerde çok sayıda Selçuklu Dönemine ait olduğu düşünülen ok ucu, para ve yüzük gibi eşyaların bulunmuş olması bu ihtimali destekler nitelikte gelişmelerdir.

Bu sebeplerden dolayı Kadı Ahmed tarafından Söküncür olarak zikredilen yerleşim biriminin Ulukışla İlçesi'ne bağlı Aktoprak/Kılan köyü civarında olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akşit, Ahmet. (2007). Türkiye Selçukluları Devrinde Niğde Vilâyetinin Alt Birimleri ve Sınırları, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, s.125-133.
- ANONİM, “Niğde” *Yurt Ansiklopedisi*, VIII (1982-1983), Anadolu Yayıncılık, s. 6146-6216.
- Ertuğrul, Ali, (2015), *Niğdeli Kadı Ahmed***Error! Bookmark not defined.**'in *El-Veledü's-Şefik Ve'l-Hâfidü'l-Halîk'ı* (Anadolu Selçuklularına Dair Bir Kaynak), Cilt I, TTK, Ankara.
- Kemaloğlu, Muhammet, (2014), “Türkiye Selçuklularında İçtimai Müesseseler ve Eserler”, *Akademik tarih ve Düşünce Dergisi*, 1/4, 1-31.
- Köymen, Mehmet Altay (1993). “Türkiye Selçuklularına Dair Yeni Bir Kaynak: El-Veledü's-şefik”, *Belgeler*, XV / 19, s.7.
- M.K. Özergin, Anadolu'da Selçuklu Kervansarayları, *Tarih Dergisi*, XV/20 (1965), s. 141-170.
- Öztürk, Gülin, (2012), *Niğde Sancağı Merkez kasabası Asar-ı Atika Defteri*, Kömen Yayınları, Konya.
- Topal, Nevzat, (2005), “Tyana ve Çevresine Yapılan Arap Akınları”, *Niğde Tarihi Üzerine*, edt. Prof. Dr. Musa Şaşmaz, Kitabevi, İstanbul 2005, 17-23.
- Toroğlu, Emin, (2006), *Niğde İli Yerleşmeleri ve Lokasyon Planlanması*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turan, Osman (1953). “Selçuk Türkiyesi Din Tarihine Dair Bir Kaynak: Fustat ul-adale fi kava'id issaltana”, *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul. 531-563.
- Usul, Dilber İlimli, (2016), *İlhanlı Döneminde Uygurlar*, (Doktora tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı, Ortaçağ tarihi Bilim Dalı, Konya.
- Ünal, Rahmi Hüseyin, (1983), “Doğu Anadolu'da Bilinmeyen Üç Selçuklu Hanı”, *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, 2/2, 106-118.

Kaynak kişiler

Hasan Eren
Veysel Tanyolu
Osman Erdem
Fahri Eren